

I følge adresseliste

Deres ref

Vår ref.

Dato

2009/1373 GEITUN

22.01.2009

Godkjente dokumentformater ved avlevering og deponering. Særlig om overgangen til PDF /A

Riksarkivaren har mottatt henvendelser fra arkivskapere som ønsker dispensasjon fra bestemmelsen om at formatet Adobe PDF ikke kan brukes ved arkivering etter 1. januar 2009, jf forskrift av 01.12.1999 nr. 1566 om utfyllende tekniske og arkivfaglige bestemmelser om behandling av offentlige arkiver (Riksarkivarens forskrift), kapittel VIII Bestemmelser om elektronisk arkivmateriale som avleveres eller overføres som depositum til Arkivverket § 8-20 tredje ledd.

Formålet med en overgang til PDF/A er å sikre de arkiverte, elektroniske dokumentenes lesbarhet og tilgjengelighet over tid ved å minimalisere avhengigheten av eksterne ressurser og teknologielementer. I tillegg vil PDF/A i større grad enn Adobe PDF bidra til å sikre dokumentenes autentisitet og integritet, ettersom PDF/A er utviklet for arkiveringsformål.

I Riksarkivarens forskrift, kapittel VIII står det:

§ 8-17 Godkjente dokumentformater ved avlevering og deponering

Elektroniske dokumenter med tekst og bilde eller grafikkobjekter kan være lagret i følgende dokumentformater ved avlevering og deponering:

[...]

d) PDF/A - ISO 19005-1:2005, versjon 1a eller 1b ("Conformance Level" A eller B). PDF/A erstatter Adobe PDF, jf. § 8-20 tredje ledd.

Og videre:

§ 8-20 Overgangsregler for andre dokumentformater

Formatene TIFF/IT (ISO 12639), SGML og HTML kan ikke brukes ved arkivering etter 1. januar 2008. Dokumenter som er arkivert i disse formatene før 1. januar 2008, aksepteres likevel ved senere deponering og avlevering.

Saksdokumentasjon som etter 1. januar 2008 er hentet fra World Wide Web i HTML-format, må ved deponering eller avlevering være konvertert til et annet godkjent dokumentformat.

Formatet Adobe PDF kan ikke brukes ved arkivering etter 1. januar 2009. Dokumenter som er arkivert i Adobe PDF før 1. januar 2009, aksepteres likevel ved senere deponering og avlevering.

Inntil 1. januar 2009 skal Adobe PDF-dokumenter lagres tilnærmet PDF/A, jf. § 8-17 første ledd bokstav d. Alle fonter skal så langt mulig, være innbygd. Dokumentene skal ikke ha innbygde filer som lyd og video eller funksjoner for fileksekering. Java Script skal ikke være benyttet, heller ikke Adobe PDF-funksjonen for innbygd skjemahåndtering. Dokumenter med innbygde PDF-skjemadata må lagres i TIFF, og eventuelt deretter konverteres til PDF på ny.

Riksarkivaren gir *ikke* en generell dispensasjon fra disse bestemmelsene. Årsaken er at overgangen til PDF/A har vært offentlig kjent siden april 2007, det er svært nødvendig å sikre at de arkiverte, elektroniske dokumentene er tilgjengelige og lesbare over tid og at samtidige og framtidige brukere har tillit til at dokumentene er autentiske og ekte.

Isteden vil Riksarkivaren sterkt oppfordre alle systemleverandører og offentlige organer til å samarbeide slik at bestemmelsen blir fulgt så raskt som mulig.

- Leverandørene av Noark-baserte systemer og andre systemer som arkiverer elektroniske dokumenter, må så raskt som mulig sørge for å implementere funksjoner som konverterer filer i aktuelle produksjonsformater til PDF/A i disse systemene. Spesielt viktig er det at systemet har:
 - funksjonalitet for å kontrollere om importerte PDF-dokumenter tilfredsstillter kravene til PDF/A, samt
 - funksjonalitet for å konvertere filer fra ulike versjoner av Adobe PDF til PDF/A.

Spesialprogramvare for slik kontroll og konvertering er nå tilgjengelig.

- Arkivskaperne skal så raskt som mulig oppgradere sine elektroniske sakarkiv og andre systemer med journal- og arkivfunksjonalitet til en systemversjon som har implementert funksjonalitet for formatkontroll og -konvertering, slik det er beskrevet over.

Nærmere om bruken av PDF/A

PDF/A kan brukes på to alternative måter. Alternativet PDF/A-1b nøyer seg med å opprettholde dokumentets utseende. PDF/A-1a er mer krevende, og støttes foreløpig ikke av alle tilbydere av PDF/A-konverteringsverktøy. Dette alternativet produserer "taggede" dokumenter, hvor logisk struktur og tekstinnhold bevares i naturlig leseorden. Teksten vil dermed gjengis riktig på alle typer utstyr (også på mobiltelefon og PDA) selv om den f.eks. skulle være oppdelt i spalter. Det er et viktig poeng at PDF/A-1a, til forskjell fra PDF/A-1b, oppfyller kravene til "universell utforming" som Fornyings- og administrasjonsdepartementet er i ferd med å utarbeide. Riksarkivaren gir imidlertid ikke nærmere bestemmelser om

bruken av de to PDF/A-alternativene. Arkivskaperne står fritt til å velge mellom dem, også eventuelt til å bruke dem om hverandre.

En rekke verktøy for å generere PDF/A-dokumenter er tilgjengelige, bl.a. Adobe Acrobat v. 9 og Open Office f.o.m. versjon 2.4. En oversikt over PDF/A-verktøy ajourholdes av organisasjonen Association for Information and Image Management (AIIM) se : <http://www.aiim.org/standards>.

Konvertering av lagrede Adobe PDF-dokumenter til PDF/A er ønskelig, men ikke alltid enkelt å gjøre i praksis. Denne konverteringen krever bl.a. innbygging ("embedding") av fonter, eventuelt bruk av erstatningsfonter. Et verktøy som Adobe Acrobat Professional 9 skal ha funksjonalitet for å bygge inn erstatningsfonter ved PDF/A-konvertering.

Noen verktøy som p.t. foreligger for å validere PDF/A-filer:

- Adobe Acrobat Professional versjon 8,
- Harvard-universitetets gratistjeneste JHOVE, se: <http://hul.harvard.edu/jhove/distribution.html> (dokumentasjonen finnes på adressen: <http://hul.harvard.edu/jhove/documentation.html>)
- PDF-tools.com, se: <http://www.pdf-tools.com/asp/products.asp?name=VALA>

Med hilsen

Ivar Fønnes
riksarkivar

Anne Mette Dørum
avdelingsdirektør